

Часопис **КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРАВА**

Український науково-теоретичний часопис

Заснований
у жовтні 2001 року

2020/1

Виходить
4 рази на рік

Київський університет права НАН України
Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

ISSN 2219-5521

«Часопис Київського університету права» внесено до переліку фахових видань
за спеціальністю «Юридичні науки», категорія «Б»
(наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019)

Журнал внесено до міжнародних наукометричних баз

**HeinOnline (США)
та
«Index Copernicus International» (Польща)**

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України
(протокол № 3 від 12.03.2020)

Передплатний індекс 23994

© Київський університет права НАН України, 2020
© Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2020

Малишева Н.Р. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України (*головний редактор*);

Шемшученко Ю.С. – доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Бошицький Ю.Л. – кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, ректор Київського університету права НАН України (*заступник головного редактора*);

Ходаківська Т.В. – завідувач відділу Київського університету права НАН України (*редактор*);

Андрійко О.Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Батанов О.В. – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Білоцький С.Д. – доктор юридичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Гулієв А.Д. – доктор юридичних наук, професор Національного авіаційного університету;

Короєд С.О. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Університету Короля Данила;

Костенко О.М. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Кулинич П.Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, провідний науковий співробітник, керівник сектору Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Ладиченко В.В. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Луць В.В. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України;

Медведєва М.О. – доктор юридичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Оніщук М.В. – доктор юридичних наук, професор, ректор Національної школи суддів України;

Пархоменко Н.М. – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, вчений секретар Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Подорожна Т.С. – доктор юридичних наук, доцент, професор Львівського торговельно-економічного університету;

Попко В.В. – кандидат юридичних наук, доцент Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Савчук К.О. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Сімутіна Я.В. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Тимченко Г.П. – доктор юридичних наук, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Удовика Л.Г. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Запорізького національного університету;

Усенко І.Б. – кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Шатіло В.А. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Київського національного лінгвістичного університету;

Шимон С.І. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана;

Шпакович О.М. – доктор юридичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Іноземні члени редакційної колегії:

Амір Ібрагім огли Алієв – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Бакинського державного університету (Азербайджан);

Райнер Арнольд – доктор права, професор Університету Регенсбурга (Німеччина);

Вільям Е. Батлер – доктор права, іноземний член НАН України, заслужений професор Лондонського університету, професор Школи права Університету штату Пенсильванія (США);

Адам Махарадзе – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Грузія);

Вероніка Сікора – доктор права, професор, декан юридичного факультету Дебреценського університету (Угорщина);

Герберт Шамбек – доктор права, професор (Австрія);

Анджей Шміт – доктор права, професор, завідувач кафедри факультету права та управління Гданського університету (Польща).

<i>Бошицький Ю.Л.</i> Щодо пріоритетів діяльності Київського університету права НАН України в ювілейному 2020 році	9
Видатні правознавці України	
<i>Музика І.В.</i> Концепція українського національного державотворення у науковому доробку професора Сергія Павловича Шелухіна	14
Теорія та історія держави і права. Філософія права	
<i>Крестовська Н.М., Проць О.С.</i> Держава, дружна до довкілля, як протизагрога екологічним ризикам сучасності	21
<i>Удовика Л.Г.</i> Формування теорії правової системи у юридичній науці (Частина 2)	26
<i>Антошкіна В.К.</i> Правова природа, роль, значення та підстави тлумачення Конституційного Суду і доктринального тлумачення: їх взаємозв'язок	33
<i>Захарчин Н.Г.</i> Нормативно-правове регулювання діяльності музеїв у Другій Речі Посполитій	38
<i>Іванюк О.Ю.</i> Ідеологічні та політико-правові засади російської експансії в Казахстані (1714 р. – перша половина XIX ст.) ...	41
<i>Камінська І.В.</i> Судова система ЄС: гносеологічні засади функціонування та розвитку	47
<i>Копча В.В.</i> Методологія дослідження правового явища: поняття, структура, інструментарій	54
<i>Минькович-Слободяник О.В.</i> Негативні фактори, що впливають на розвиток правової та політичної культур: до постановки проблеми	58
<i>Опольська Н.М.</i> Критерії ефективності нормативного правового регулювання права на свободу творчості в Україні	62
<i>Передерій О.С.</i> Тенденції трансформації законодавчих засад європейської інтеграції України на сучасному етапі	66
<i>Попович Т.П.</i> Соціальні обов'язки: теоретико-правові аспекти	71
<i>Сокальська О.В.</i> Англійські тюремні проекти: Біль про каторжні роботи 1778 року та Пенітенціарний акт 1779 року ...	73
<i>Акуленко Д.Ю.</i> Функціонування та розвиток громадянського суспільства відповідно до конституційних засад	80
<i>Васін М.С.</i> Термінологічні аспекти конституційно-правового регулювання державно-церковних відносин в Україні	83
Конституційне право. Муніципальне право	
<i>Батанов О.В.</i> Концептуальні проблеми сучасного унітаризму	87
<i>Щербанюк О.В.</i> Проблеми реалізації конституційної скарги в Україні та шляхи їх вирішення	93
<i>Батанова Н.М.</i> Функції конституційно-правової відповідальності: проблеми концептуалізації	100
<i>Гаєва Н.П.</i> Міжнародні стандарти щодо права на свободу об'єднання: критерії класифікації	104
<i>Ковман Б.Я.</i> Роль міжнародних правових стандартів прав людини у формуванні правового статусу людини і громадянина..	109
<i>Подкопав С.В.</i> Загальні підходи до визначення поняття «організація прокуратури»	114
<i>Суржиківський М.І.</i> Легітимність державних органів, які беруть участь у вирішенні питань громадянства (на прикладі України)	118
<i>Тароєва В.В.</i> Избирательная власть в современной Украине	122
<i>Худик А.М.</i> Конституційний принцип встановлення податків і зборів виключно законами України	126
<i>Бичков І.Г.</i> Кельзенівська модель конституційної юрисдикції як теоретична основа європейської системи конституційного правосуддя	131
<i>Ірклієнко А.І.</i> Двопалатний парламент в умовах формування конституційної демократії	136
Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право	
<i>Бабін І.І.</i> Самооподаткування населення як інститут фінансового права	140
<i>Коломієць П.В.</i> Податково-правове виховання громадян як фактор забезпечення податкової безпеки України	143
<i>Охотнікова О.М., Луценко І.О.</i> Роль органів публічної влади в становленні ринку землі в Україні: організаційно-правовий аспект	146
<i>Радишевська О.Р.</i> Європеїзація адміністративного права України: особливості сучасної тектоніки механізмів впливу ...	150
<i>Яковлев П.О.</i> Функції державного регулювання у сфері забезпечення інформаційної безпеки	155
<i>Шиян О.А.</i> Деякі питання державного регулювання національної інноваційної системи України	159
<i>Родік Т.П.</i> Удосконалення адміністративно-правової охорони дендрологічних парків в Україні	163
<i>Романенко Є.О.</i> Правові аспекти розвитку програмного бюджетування	167
<i>Русанюк У.Я.</i> Класифікація суб'єктів системи профілактики адміністративних проступків посадових осіб органів публічного управління	173
Проблеми цивільного, господарського, трудового права та права соціального забезпечення в Україні	
<i>Вакарюк Л.В.</i> Окремі пропозиції щодо вдосконалення нормативного забезпечення правових режимів у трудовому праві в світлі реформи трудового законодавства	177
<i>Vasylieva V.A., Kostruba A.V.</i> Corporate law in Ukraine within the framework of approaching the European Union standards	181
<i>Смітх А.В.</i> Підстави виходу учасника з товариств з обмеженою відповідальністю та юридичних осіб подібних організаційно-правових форм: порівняльно-правовий аспект	188
<i>Борщевіч П.С.</i> Запобігання корпоративним конфліктам: порівняльно-правові аспекти	193
<i>Демченко І.С.</i> Інституційна спроможність захисту від інфекційних захворювань в Україні	196
<i>Позребняк В.Я.</i> Перехід права вимоги кредитора в зобов'язанні в порядку цесії	206
<i>Рудницька О.П.</i> Правове регулювання соціальних відпусток: досвід країн пострадянського простору	210
<i>Татулич І.Ю.</i> Електронні докази як засіб доказування в цивільному судочинстві	215
<i>Цувіна Т.А.</i> Реалізація принципу res judicata у цивільному судочинстві: досвід зарубіжних держав	220
<i>Король Д.А.</i> Спрощене провадження цивільного судочинства в різних країнах Європи: порівняльна характеристика	225
Проблеми права інтелектуальної власності	
<i>Стовпець О.В., Стовпець В.Г.</i> Світлі й темні сторони нової інформаційної реальності (у контексті охорони прав інтелектуальної власності)	229
<i>Бондаренко О.О.</i> Проблеми правової охорони промислових зразків на підприємствах в Україні	234
<i>Петряєв С.Ю., Козут Н.Д.</i> Торговельні марки і комерційні найменування: проблемні аспекти правового регулювання ...	237
<i>Safarov A.T.</i> Features of the legislation of the Republic of Azerbaijan in the sphere of copyright protection	243
Аграрне, земельне та екологічне право	
<i>Євстїгнєєв А.С.</i> Судовий захист окремих законних екологічних інтересів як засіб попередження порушення екологічної безпеки	250
<i>Коваленко Т.О., Позняк Е.В.</i> Правове забезпечення збереження культури українського селянства: сучасний стан та перспективи удосконалення	253
<i>Козмуляк К.А.</i> Окремі аспекти реалізації права громадськості на участь у стратегічній екологічній оцінці	259
<i>Коломіїцева Д.М.</i> Генеза правового регулювання продажу земельних ділянок та прав на них на конкурентних засадах ...	264
<i>Мороз Г.В.</i> Інституціоналізація інтересів у контексті забезпечення екологічної функції держави	270

Кримінальне право та кримінологія

<i>Головкін Б.М.</i> Про детермінацію злочинності	274
<i>Андрушко А.В.</i> Кримінологічні аспекти експлуатації дітей	280
<i>Антонюк Н.О.</i> Фактична помилка та поставлення в небезпеку в ході диференціації кримінальної відповідальності за незакінчений злочин	286
<i>Гусєва К.А., Горбач-Кудря І.А.</i> Винесення поліцейськими термінового заборонного припису як спеціального заходу з протидії домашньому насильству у справах про вчинення адміністративного правопорушення	291
<i>Демура М.І., Клепка Д.І., Крицька І.О.</i> Забезпечення прав та законних інтересів особи в умовах «діджиталізації» кримінального провадження	295
<i>Денисовський М.Д., Томчук І.О.</i> Здійснення помилування за законодавством України та зарубіжних країн: проблемні аспекти	301
<i>Льїна О.В.</i> Зміст виправних робіт та проблемні питання їх застосування	307
<i>Кузьмін С.А., Горай О.С., Мельник В.І.</i> Діяння: проблемні питання розмежування форм в аспекті удосконалення термінологічного апарату вітчизняного кримінального права	312
<i>Луцук В.В., Гавгун С.Р.</i> Сучасні моделі процесуального інтерв'ю	316
<i>Серкевич І.Р., Броневіцька О.М.</i> Аналіз психологічної структури жіночої злочинності	323
<i>Бакутін С.І.</i> Аналіз європейського та вітчизняного досвіду щодо здійснення правозастосовної діяльності поліції	328
<i>Крушніцька О.В.</i> Окремі проблеми надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні	332
<i>Холмич Д.О.</i> Вивчення та систематизація способів викрадень природного газу шляхом втручання в роботу приладу обліку ..	336
<i>Шкодяк А.І.</i> Кримінально-правова оцінка порушення правил проведення клінічних досліджень лікарських засобів	340

Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство

<i>Софінська І.Д.</i> Правова візія найменування в нордичних державах: виклики для України	345
<i>Кочкова Г.В., Дей М.О.</i> Вплив міжнародно-правових стандартів у сфері захисту трудових прав суддів та євроінтеграції України на реформування національного законодавства щодо трудових праввідносин із суддями	352
<i>Літнік Н.В.</i> Права людини починаються з прав дитини	356
<i>Назнібіда В.І.</i> Проблеми визначення іноземного елемента при вирішенні спорів у міжнародному комерційному арбітражі	361
<i>Непійвода В.П., Непійвода І.В.</i> Діяльність судів найвищого рівня – чинник утвердження прецеденту як джерела права України	365
<i>Поліванова О.М., Побережна О.В.</i> Чи відбудеться приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції з прав людини? «До» і «після» Висновку 2/13 Суду ЄС	370
<i>Попко В.В.</i> Національне законодавство – джерело транснаціонального кримінального права	381
<i>Щербатюк Н.В.</i> Організація митного контролю: європейський досвід	387
<i>Matmadrzali S.S.</i> Unchained freedom in cyberspace: a new danger for children's rights	391
<i>Тенєшев В.Ф.</i> Вплив збройних конфліктів на дію міжнародних договорів	396

Гість номера

<i>Ібрагімова А.Н.</i> Роль електронного государства в обеспечении информационной безопасности	401
--	-----

Студентська трибуна

<i>Балюра А.Ю.</i> Особливості судового розгляду справ про неспроможність згідно з законодавством Федеративної Республіки Німеччина	407
<i>Баріловська Т.А.</i> Теоретичні аспекти договору найму житла	411
<i>Буцан М.С.</i> Виконання зобов'язань в сучасному цивільному праві	414
<i>Івженко Д.А.</i> Амністія учасників збройного конфлікту: межа між миром та справедливістю	418
<i>Крамарчук Н.В.</i> Європейський регіональний механізм попередження, покарання та ліквідації насильства над жінками ...	421
<i>Литвиненко М.М.</i> Механізми встановлення прожиткового мінімуму в Україні та світі	426
<i>Петрова В.О.</i> Правове регулювання деяких видів соціальних відпусток в Україні та ЄС	430
<i>Шевчук В.А.</i> Вплив позаправових факторів при прийнятті рішення суддею: теоретичний і практичний аспект	434
<i>Яковенко В.В.</i> Особливості укладання шлюбу в Об'єднаних Арабських Еміратах	439

Рецензії

<i>Білоцький С.Д.</i> Новий етап у розвитку української доктрини міжнародного права	443
<i>Макарчук В.С.</i> «Таємна» опора радянського тоталітарного режиму в Україні	445
<i>Бошицький Ю.Л.</i> Польський конституціоналізм. Роздуми з нагоди 70-річчя від дня народження та 45-ої річниці наукової роботи професора Анджея Шміта	446

Наукова хроніка

.....	447
-------	-----

Наші ювіляри

Почесному доктору Київського університету права НАН України, відомому польському правознавцю-конституціоналісту Анджею Шміту 70 років	449
---	-----

Редакційні повідомлення

.....	450
-------	-----

Адреса редакції: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

Головний редактор: +38044-278-51-55. Редактор: +38044-235-63-24, +38097-431-97-77.

www.chasprava.com.ua www.kul.kiev.ua

e-mail: chasprava@ukr.net

Редактор *Т.В.Ходаківська*. Художник *В.С.Жиборовський*

Комп'ютерне макетування *О.С.Бондаренко*

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 16356-4828ПР від 19.02.2010 р.

Підп. до друку 16.03.2020. Формат 60×84 1/8. Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 52,3. Обл.-вид. арк. 65,8. Наклад 500 прим.

Видання та друк: Київський університет права НАН України. 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4. Тел. +38044-278-73-11.

Law Review **OF KYIV UNIVERSITY OF LAW**

Ukrainian scientific and theoretical periodical

Founded
in October, 2001

2020/1

Published
4 times per year

Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine
V.M. Koretskyi Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

ISSN 2219-5521

**“Law Review of Kyiv University of Law” is included into the professional
publication list “Legal sciences”, category “B”
(Ministry of Education and Science of Ukraine: order № 1643, 2019/12/28)**

The journal is entered in the international scientific metric bases

**HeinOnline (USA)
and
“Index Copernicus International” (Poland)**

Recommended for publishing by
V.M. Koretskyi Institute of State and Law of the NAS of Ukraine Academic Council
(protocol № 3, 2020/03/12)

Subscription index 23994

Editorial team

Nataliya Malysheva, Dr. hab. in Law, Professor, Academician of the NALS of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Department of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine (*Editor-in-Chief*);

Yuriy Shemshuchenko, Dr. hab. in Law, Professor, Academician of the NAS of Ukraine, Director of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Yuriy Boshytskyi, Ph.D. in Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Rector of Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine (*Editor-in-Chief deputy*);

Tetiana Khodakivska, Head of the Department of Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine (*editor*);

Olha Andriyko, Dr. hab. in Law, Professor, Corresponding Member of the NALS of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Department of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Oleksandr Batanov, Dr. hab. in Law, Professor, Leading Researcher of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Sergiy Bilotsky, Dr. hab. in Law, Professor of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv;

Arif Guliev, Dr. hab. in Law, Professor of the National Aviation University;

Sergey Koroed, Dr. hab. in Law, Associate Professor, Head of the Department of King Danylo University;

Olexander Kostenko, Dr. hab. in Law, Professor, Academician of the NALS of Ukraine, Merited Figure of Science and Technology of Ukraine, Head of the Department of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Pavlo Kulynych, Dr. hab. in Law, Professor, Corresponding Member of the NALS of Ukraine, Leading Researcher, Head of Sector of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Viktor Ladychenko, Dr. hab. in Law, Professor, Head of the Department of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;

Volodymyr Luts', Dr. hab. in Law, Professor, Academician of the NALS of Ukraine, Merited Figure of Science and Technology of Ukraine, Head of the Department of the Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine;

Maryna Medvedieva, Dr. hab. in Law, Professor of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv;

Mykola Onishchuk, Dr. hab. in Law, Professor, Rector of the National School of Judges of Ukraine;

Natalia Parkhomenko, Dr. hab. in Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Scientific Secretary of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Tetiana Podorozhna, Dr. hab. in Law, Associate Professor, Professor of Lviv University of Trade and Economics;

Vadym Popko, Ph.D. in Law, Associate professor of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv;

Kostiantyn Savchuk, Ph.D. in Law, Senior Researcher, Senior Researcher of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Yana Simutina, Dr. hab. in Law, Senior Researcher, Senior Researcher of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Gennady Tymchenko, Dr. hab. in Law, Leading Researcher of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Larisa Udovyka, Dr. hab. in Law, Professor, Head of the Department of Zaporizhzhia National University;

Igor Usenko, Ph.D. in Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Department of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Volodymyr Shatilo, Dr. hab. in Law, Associate Professor, Head of the Department of Kyiv National Linguistic University;

Svitlana Shimon, Dr. hab. in Law, Associate Professor, Head of the Department of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman;

Olga Shpakovych, Dr. hab. in Law, Professor of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Editorial team foreign members:

Amir Aliyev, Dr. hab. in Law, Professor, Dean of the Faculty of Law of Baku State University (Azerbaijan);

Rainer Arnold, Dr. hab. in Law, Professor of the University of Regensburg (Germany);

William E. Butler, Dr. hab. in Law, Professor, Foreign Member of the NAS of Ukraine and NALS of Ukraine, Emeritus Professor of University of London, Professor of Pennsylvania State University (USA);

Adam Makharadze, Dr. hab. in Law, Professor, Dean of Law and Social Science Faculty of Batumi Shota Rustaveli State University (Georgia);

Herbert Schambeck, Dr. hab. in Law, Professor (Austria);

Veronika Szikora, Professor, Dean of the Faculty of Law of the University of Debrecen (Hungary);

Andrzej Szymt, Dr. hab. in Law, Professor, Head of the Department of Constitutional Law and Administration of the University of Gdańsk (Poland).

CONTENTS

<i>Yuriy Boshytskyi</i> . On the priorities of the activity of Kyiv University of Law of National Academy of Sciences of Ukraine in the jubilee year 2020	9
Outstanding Ukrainian Lawyers	
<i>Iryna Muzyka</i> . The concept of the Ukrainian national state-making in the scientific work of Professor Sergiy Shelukhin	14
State and law theory and history. Philosophy of law	
<i>Natalia Krestovska, Oleksandra Prots</i> . Friendly-environmental state as a counterbalance of environmental risks	21
<i>Larysa Udovyka</i> . Formation of the legal system theory in Legal science (Part 2)	26
<i>Valerya Antoshkina</i> . Legal nature, role, meaning and grounds of Constitutional Court interpretation and doctrinal interpretation: their interconnection	33
<i>Nataliia Zakharchyn</i> . Legislative regulation of museums activity in the Second Rzeczpospolita Polska	38
<i>Oleksandr Ivanov</i> . Ideological and Political Legal Bases for the Russian Expansion in Kazakhstan (1714 – mid-XIX century) ...	41
<i>Ilona Kaminska</i> . The EU judiciary: epistemological principles of functioning and development	47
<i>Vasyl Kopcha</i> . Methodology of legal phenomenon research: concept, structure, tools	54
<i>Olena Minkovich-Slobodianik</i> . Negative factors affecting the development of legal and political cultures: before the problem	58
<i>Natalia Opolska</i> . Criteria for the effectiveness of normative legal regulation of the right to freedom of creativity in Ukraine	62
<i>Oleksandr Perederii</i> . Tendencies in the transformation of the legal foundations of European integration of Ukraine at the present stage	66
<i>Tereziia Popovych</i> . Social obligations: theoretical and legal aspects	71
<i>Olena Sokalska</i> . British prison projects: the Hard Labour Bill and the Penitentiary Act	74
<i>Danylo Akulenko</i> . Functioning and development of civil society under constitutional basis	80
<i>Maksym Vasin</i> . Terminological aspects of constitutional regulation of church-state relations in Ukraine	83
Constitutional law. Municipal law	
<i>Oleksandr Batanov</i> . Conceptual Problems of Modern Unitarianism	87
<i>Oksana Shcherbanyuk</i> . Problems of implementation of the constitutional complaint in Ukraine and ways to resolve them	93
<i>Nataliia Batanova</i> . Functions of constitutional and legal responsibility: problems of conceptualisations	100
<i>Nadezhda Gayeva</i> . International standards for the right to freedom of association: classification criteria	104
<i>Boris Kofman</i> . The role of international human rights standards in shaping the legal status of a person and a citizen	109
<i>Sergii Podkopaev</i> . General approaches to defining the concept of «organization of Prosecutor’s office»	114
<i>Maksym Surzhynskiy</i> . Legitimacy of State Bodies involved in Citizenship Issues (Ukraine)	118
<i>Vlada Taroyeva</i> . Electoral branch of power in modern Ukraine	122
<i>Andriy Khudyk</i> . The constitutional principle of establishing taxes and levies exclusively by the laws of Ukraine	126
<i>Igor Bichkov</i> . The Kelsen model of constitutional jurisdiction as the theoretical basis of the European system of constitutional justice	131
<i>Andrey Irkliienko</i> . A bicameral parliament in the context of forming constitutional democracy	136
State governing and administrative law issues. Financial law. Information law	
<i>Igor Babin</i> . Self-taxation of the population as an institution of financial law	140
<i>Pavlo Kolomiiets</i> . Tax legal education of citizens as a factor in ensuring tax security of Ukraine	143
<i>Olena Okhotnikova, Iryna Lutsenko</i> . The role of public authorities in the development of the land market in Ukraine: organizational and legal aspect	146
<i>Olesya Radyshevska</i> . Europeanization of the Administrative Law of Ukraine: peculiarities of modern tectonic of mechanisms of the influence	150
<i>Pavlo Yakovlev</i> . The functions of government regulation in the field of ensuring information security	155
<i>Oleksii Shyian</i> . Some issues of state regulation of the National innovation system of Ukraine	159
<i>Tetiana Rodik</i> . Improving administrative-legal protection of dendrological parks in Ukraine	163
<i>Ievgen Romanenko</i> . Legal aspects of the programming budgeting development	167
<i>Uliana Rusaniuk</i> . Classification of subjects of the system of prevention of administrative offenses of public administration officials	173
The issues of civil law, commercial law, labour law and social security law of Ukraine	
<i>Lyudmila Vakaryuk</i> . Separate proposals for improving the regulatory support for legal regimes in labor law in the light of labor law reform	177
<i>Valentyna Vasylieva, Anatolii Kostruba</i> . Corporate law in Ukraine within the framework of approaching the European Union standards	181
<i>Andrii Smitiukh</i> . The grounds of the shareholder’s withdrawal from the limited liability companies and legal entities of the similar corporate forms: the comparative legal aspect	188
<i>Pavlo Bortsevych</i> . Corporate conflict prevention: comparative legal aspects	193
<i>Ivan Demchenko</i> . Institutional capacity on protection against infectious diseases in Ukraine	196
<i>Volodymyr Pohrebniak</i> . Transfer of right to claim in obligation (cession)	206
<i>Olga Rudnytska</i> . Legal regulation of social leaves: experience of post-Soviet countries	210
<i>Iryna Tatulych</i> . Electronic evidence as a means of evidence in civil proceedings	215
<i>Tetiana Tsvina</i> . Realization of res judicata principle in civil proceedings: the experience of foreign countries	220
<i>Denys Korol</i> . Simplified Procedure in Civil Proceedings in Different European Countries: Comparing Study	225
Intellectual property law issues	
<i>Oleksandr Stovpets, Vasyl Stovpets</i> . The Bright and the Dark sides of a new Information Reality (in the context of the Intellectual Property protection)	229
<i>Olga Bondarenko</i> . Problems of legal protection of industrial samples in enterprises in Ukraine	234
<i>Sergii Petriaiev, Natalya Kogut</i> . Trademarks and Commercial Names: Trouble Aspects of Legal Regulation	237
<i>Azer Tofig Safarov</i> . Features of the legislation of the Republic of Azerbaijan in the sphere of copyright protection	243
Agricultural, land and environmental law	
<i>Andrii Yevstihnieiev</i> . Judicial protection of several legitimate environmental interests as a way to prevent violations of environmental security	250
<i>Tetiana Kovalenko, Elina Pozniak</i> . Legal Regulation of the Preservation of the Culture of Ukrainian Peasantry: Current Situation and Prospects for Improvement	253
<i>Kateryna Kozmuliak</i> . Some aspects of the realization of the public’s right to participate in strategic environmental assessment ...	259

Contents

<i>Diana Kolomiitseva</i> . The genesis of the legal regulation of the sale of land plots and rights to them on a competitive basis	264
<i>Galyna Moroz</i> . Institutionalization of interests in the context of ensuring the environmental function of the state	270
Criminal law and criminology	
<i>Bohdan Holovkin</i> . About the Determination of Crime	274
<i>Andriy Andrushko</i> . Criminological aspects of child exploitation	280
<i>Natalia Antoniuk</i> . Mistake of fact and endangering actions as circumstances which can affect differentiation of criminal responsibility for unfinished crime	286
<i>Katerina Guseva, Ivanna Gorbach-Kudrya</i> . Providing police with an urgent restraining order as a special measure to combat domestic violence in administrative offenses	291
<i>Maryna Demura, Daria Klepka, Iryna Krytska</i> . Ensuring of the rights and legal interests of the person in the conditions of “digitalization” of criminal proceedings	295
<i>Mykhaylo Denysovskyy, Inna Tomchuk</i> . The controversial issues of the implementation of clemency in the legislation of Ukraine and foreign countries	301
<i>Oksana Ilina</i> . Contents of corrective work and problem questions of their applications	307
<i>Sergiy Kuzmin, Oleg Gorai, Vladyslav Melnyk</i> . Actions: problems of separation of forms in the aspect of improvement of the terminological apparatus of domestic criminal law	312
<i>Vasyl Lutsyk, Sophia Havhun</i> . Modern investigative interview models	316
<i>Iryna Serkevych, Oksana Bronevytska</i> . The analysis of psychological structure of female crime	323
<i>Yevhen Bakutin</i> . Analysis of European and national experience performance of police enforcement activities	328
<i>Oksana Krushnitska</i> . Some Problems of Free Legal Aid in Criminal Proceedings	332
<i>Dmitro Homich</i> . A study and systematization of methods of thefts of natural gas are by interference with work of device of account	336
<i>Alona Shkodiak</i> . Criminal and legal evaluation of rules of conducting clinical research of medicinal products violations	340
The legal system of Ukraine and international law, comparative legal studies	
<i>Iryna Sofinska</i> . Legal Vision of Naming in Nordic States: Challenges for Ukraine	345
<i>Anna Kochkova, Maryna Dei</i> . Influence of International Law Standards in the Field of Judges Labor Protection and European Integration on the Reform of National Law	352
<i>Natalia Linnik</i> . Human rights begin with the rights of the child	356
<i>Volodymyr Nahnybida</i> . Problems of determining a foreign element in dispute resolution in international commercial arbitration	361
<i>Vasyl Nepyvoda, Ivanna Nepyvoda</i> . The highest courts’ activities as a factor establishing precedent in the capacity of a source of Ukrainian law	366
<i>Olena Polivanova, Olga Poberezhna</i> . Will the European Union accede to the European Convention on Human Rights? ‘Before’ and ‘after’ the Opinion 2/13 of the ECJ	370
<i>Vadym Popko</i> . National legislation as a source of transnational criminal law	381
<i>Natalia Shcherbatiuk</i> . Customs control organization: European experience	387
<i>Shahin Mammadzali</i> . Unchained freedom in cyberspace: a new danger for children’s rights	391
<i>Vyacheslav Teneshev</i> . The impact of armed conflict on the effects of international treaties	396
Issue guest	
<i>Ayatin Ibrahimova</i> . Role of e-states in providing of informational security	401
Students’ forum	
<i>Anna Baliura</i> . Peculiarities of court proceedings in insolvency cases under the laws of the Federal Republic of Germany	407
<i>Taisiia Barilovska</i> . Theoretical aspects of the housing contract	411
<i>Marharyta Butsan</i> . Performance of obligations in modern civil law	414
<i>Diana Ivzhenko</i> . Amnesty for combatants involved in armed conflicts: between peace and justice	418
<i>Nataliia Kramarchuk</i> . European regional mechanism for the prevention, punishment and elimination of violence against women	421
<i>Mykola Lytvynenko</i> . Mechanisms of calculation of subsistence minimum in Ukraine and abroad	426
<i>Valeriia Petrova</i> . Legal regulation of certain types of social leave in Ukraine and the EU	430
<i>Vitalii Shevchuk</i> . The Impact of Extra-Legal Factors on Adjudication: Theoretical and Practical Aspects	434
<i>Viktoriia Yakovenko</i> . Peculiarities of marriage in the United Arab Emirates	439
Reviews	
<i>Sergiy Bilotsky</i> . A new stage in the development of the Ukrainian doctrine of international law	443
<i>Volodymyr Makarchuk</i> . The “secret” pillar of the Soviet totalitarian regime in Ukraine	445
<i>Yuriy Boshytskyi</i> . Polish constitutionalism. Reflections on the 70th Birthday and the 45th Anniversary of Professor Andrzej Schmidt’s Academic Activity	446
Scientific chronicle	447
Our people celebrating their jubilees	
Doctor Honoris Causa of Kyiv University of Law of National Academy of Sciences of Ukraine, renowned Polish constitutionalist Andrzej Schmidt, marks his 70th Birthday	449
Editorial message	450

The editorial office address: 4, Triokhsviatytska Street, Kyiv, 01601.

The editor-in-chief: +38044-278-51-55. The editor: +38044-235-63-24, +38097-431-97-77.

www.chasprava.com.ua **www.kul.kiev.ua**
e-mail: chasprava@ukr.net

The editor *T.Khodakivska*. The artist *V.Zhyborovskyy*.
Computer premastering *A.Bondarenko*

Printed media state register certificate KV № 16356-4828 PR, 19.02.2010

Signed for printing 2020/03/16. Format 60×84 1/8. Offset printing. Conventional printed sheets 52,3. Published sheets 65,8. Sheet feed 500 copies.
Edition and printing: Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine. 4 Triokhsviatytska St., 01601, Kyiv, phone number +38044-278-73-11.

Т.П. ПОПОВИЧ

*Терезія Петрівна Попович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент ДВНЗ «Ужгородський національний університет»**

ORCID: 0000-0002-8333-3921

СОЦІАЛЬНІ ОБОВ'ЯЗКИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Постановка проблеми. Проблематика соціального обов'язку завжди викликала інтерес філософів та науковців-правників, адже дана категорія втілює у собі ті вимоги, які ставляться перед кожною особою з метою встановлення міри належної поведінки, що є необхідною для захисту інтересів інших осіб, суспільства та держави. Тобто наявність соціальних обов'язків виступає необхідною умовою оптимальної та ефективної взаємодії членів суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, досліджувані у рамках даної статті, є дотичними до тих, які становили предмет наукового аналізу таких науковців, як: О.В. Кабакова, О.П. Карманюк, І.В. Коршунова, Є.М. Хохлова, О.П. Черновол, І.Р. Юрчак та ін. Проте дана проблематика все ще залишається дискусійною, викликаючи потребу в подальших доктринальних розвідках.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є з'ясування та розкриття природи соціального обов'язку, генезису та особливостей його різновидів.

Виклад основного матеріалу. З огляду на зазначене, категорія «обов'язку», на думку багатьох вчених, є однією із ключових у юриспруденції. Так, зокрема, Цицерон наголошував на тому, що жодна сфера нашого життя не може бути вільною від обов'язку¹, причому слід розуміти, що він розглядає дане поняття не лише в контексті певного зобов'язання перед оточуючими, а й у рамках внутрішнього суб'єктивного сприйняття. Філософ вважав, що у служінні обов'язку і міститься вся моральна краса життя, а нехтування ним – сором.

Розглядаючи поняття загальносоціального обов'язку, зазначимо, що його можна визначити як суспільно визнану необхідність певної поведінки особи (міру належного, корисного), що об'єктивно зумовлена потребами існування й розвитку інших осіб, соціальних груп, націй, людства². Тобто обов'язок – це необхідність слідування певній моделі поведінки, що виражається у виконанні певних дій або утриманні від їх здійснення.

Відповідно до філософського енциклопедичного словника, обов'язок – одна з основних категорій етики і моральної свідомості, моральне зобов'язання окремого індивіда, групи осіб, класу, народу та ін., що постає для них як конкретне практичне завдання. Обов'язок – внутрішня настанова людини чинити відповідно до певних моральних норм і цінностей, що існують у суспільстві, своєрідна позитивна ціннісна орієнтація, котра не може здійснюватися без елемента самопримусу, вольового зусилля. Тому виконання обов'язку передбачає наявність свободи волі. Дія, здійснювана під зовнішнім примусом або в результаті насильства, не має етичного значення³.

Виходячи із зазначеного, із впевненістю можна стверджувати, що історично соціальні обов'язки виникли разом із появою у людському суспільстві зародків моралі та усвідомлення людиною відповідальності перед родом і плем'ям. Відповідно, з розвитком людства і урізноманітненням соціальних взаємодій інститут обов'язку модифікувався, набуваючи нових рис. Так, якщо в ранні періоди існування людського суспільства неможливо було говорити про їх належність до правового поля з огляду на відсутність будь-якого, бодай мінімального, закріплення даної категорії на нормативному рівні, то надалі розвиток права та законодавства зумовили появу юридично закріплених обов'язків.

Якщо розглядати додержавний період розвитку людства, то зрозуміло, що обов'язки, котрі існували в той період, лежать поза правом та виникали безпосередньо із природи людини, звичаєвих норм, традицій, релігійних догм чи моральних уявлень, базуючись на найпростіших правилах міжособистісної взаємодії.

Розуміючи тривалість формування уявлень людини про обов'язки, зазначимо, що протягом історії розвитку людства щодо питання обов'язків не було єдиної чітко встановленої тенденції, адже в різноманітні часові періоди у різних країнах одні обов'язки закріплювались у законодавчих актах, Конституціях, інші ж базувались виключно на волі громадян, на релігійних нормах суспільства⁴.

Звичайно, згодом у процесі усвідомлення необхідності пошуку оптимальної моделі регулювання суспільних відносин з'явилися юридичні механізми забезпечення виконання обов'язків особи перед іншими людьми, суспільством та державою, надаючи їм правовий характер.

Вважається, що першими, хто спробував визначити природу обов'язків, були релігійні проповідники. Мойсей як один із перших законодавців єврейського народу звернув увагу суспільства на категорію обов'язку та визначив їх коло (десять), більш відомих, як десять Божих заповідей. Дані обов'язки стали основою розвитку інституту обов'язків людини і громадянина, як одного із засобів регулювання суспільних відносин. З огляду на це, можна зробити висновок, що першим кодифікованим джерелом, яке визначало коло обов'язків людини, стала Біблія⁵.

На важливість такої категорії, як обов'язки, свого часу звернув увагу і китайський філософ Конфуцій. Особа, за конфуціанськими настановами, має бути членом своєї спільноти, а також – підданим держави, виконуючи свої обов'язки переважно через ретельне додержання правил у рамках своєї мікроспільноти, життєдіяльність якої регулюється державним апаратом. «Що є обов'язком людини? – писав Конфуцій. – Батько повинен проявляти батьківські почуття, а син – шанобливість, старший брат – доброту, а молодший – дружелюбність, чоловік – справедливість, а його дружина – слухняність, старші – милосердя, молодші – покірність, володар – людинолюбство, а піддані – відданість. Ці десять якостей і називаються обов'язком людини»⁶. Таким чином, Конфуцій наділяв обов'язки морально-змістовними характеристиками, які разом з іншими елементами входили до складу комплексу етико-правових норм та принципів, що й виступали основою регулювання суспільних відносин. Законом у цьому контексті відводилась тільки допоміжна, додаткова роль.

Значно пізніше, але вже зовсім з іншого кута зору, поняття обов'язку обґрунтовує німецький філософ С. Пуфендорф у трактаті «Про обов'язки громадянина і людини за природним правом у двох книгах». Характерно, що Пуфендорф чітко розмежовує обов'язки людини і обов'язки громадянина. Перші не припускають ніяких особливих відносин між людьми, інші вимагають наявності певного особливого зв'язку як між особою та державою, так і між громадянами конкретної держави. Тобто обов'язки громадянина – це обов'язки члена певного суспільства, які виникають з владних відносин.

Аналізуючи його позиції, вчені зазначають, що С. Пуфендорф вважав обов'язки людини такими, які мають три джерела: природне право, право цивільне й моральне богослов'я. І це три суттєво різні галузі знання. Для природного права джерелом пізнання є розум. Для права цивільного – позитивні норми законів. Для морального богослов'я – Божественне Одкровення. І тому перше визначає загальні обов'язки людини і громадянина, друге – обов'язки людини і громадянина конкретного громадянського суспільства, третє – обов'язки християнина. С. Пуфендорф також розділив обов'язки залежно від об'єкта (осіб, до яких вони звернені) на три групи: обов'язки людини щодо Бога; обов'язки щодо себе самого та обов'язки щодо інших людей («ближніх»). Він вважав, що безпосередньо з «товариськості» (так він іменував притаманну людині потребу жити в суспільстві) виникають обов'язки людини щодо ближніх. Звідси ж він виводить обов'язки щодо Бога, бо найголовніша опора всіх обов'язків людини щодо ближніх, на думку С. Пуфендорфа, це релігія, без якої людська товарицькість була б неможливою. Обов'язки людини щодо самої себе впливають з товарицькості і релігії, без яких людина не може бути ні істинно віруючим, ні корисним членом суспільства⁷.

Таким чином, очевидно, що залежно від особливостей виникнення конкретних соціальних обов'язків, характеристик суб'єкта, котрий їх встановлює, а також визначає гарантії його реалізації, виокремлюють різновиди соціального обов'язку, серед яких виділяють моральні обов'язки, обов'язки релігійного характеру, корпоративні, професійні, юридичні та інші обов'язки. Причому, вважаємо недоречним абсолютно розмежовувати дані феномени, адже всі вони, як втілення певної соціально необхідної поведінки, пов'язані між собою та можуть вважатись логічним продовженням один одного.

Звертаючись до аналізу окремих змістовних особливостей того чи іншого виду соціальних обов'язків, насамперед зауважимо, що мораль характеризує людину з точки зору її здібності до життя в суспільстві. Основними категоріями моральної свідомості є уявлення про добро і зло, любов, щастя, справедливість, обов'язок, моральний конфлікт і моральний вибір⁸.

Моральні обов'язки закладаються у ранньому віці. Їх обсяг, зміст, засвоєння та виконання залежать не лише від особистісно-суб'єктивних факторів кожного члена суспільства, а й від соціального середовища, в якому відбувається його дорослішання⁹.

Специфікою морального обов'язку є те, що людина сама усвідомлює його сутність і виконує його за власним бажанням, наслідком невиконання якого може бути лише суспільний осуд та нерозуміння з боку оточуючих. Тобто у своєму первинному вияві, жодних інших наслідків таке порушення не несе. Проте у процесі своєї трансформації моральний обов'язок здатен модифікуватись у інші види, які передбачають загрозу настання певного виду відповідальності за порушення передбачених вимог.

Якщо говорити про релігійні обов'язки, то релігія, виступаючи як суспільний інститут, ще з первісних часів висувала певні вимоги до соціальної поведінки людей, чинила регулятивний вплив на суспільні відносини. Вироблені релігією правила поведінки належать не тільки до сфери здійснення культу, а й до особистого чи суспільного життя людини. Вони мають імперативний характер, впливають на поведінку людей і є видом соціальних обов'язків. Релігійні обов'язки виступають визначальним елементом у структурі релігійного впливу церкви на своїх послідовників¹⁰.

Дотримання обов'язків, які передбачені релігійними догмами, як правило, гарантується, з одного боку, повагою суспільства до церкви, внутрішнім переконанням індивідів, що ґрунтується на вірі в достовірність релігійних приписів, а з іншого, – страхом перед т.зв. «Божою карою», відлученням від церкви, анафемою тощо.

Корпоративні обов'язки існують у межах певного колективу, організації чи професійної спільноти та безпосередньо пов'язані із діяльністю суб'єктів, на яких покладаються конкретні обов'язки. Поведінка зобов'язаних осіб у такій ситуації регулюється т.зв. корпоративними нормами.

Корпоративні норми (це стосується й обов'язків) можуть називатись нормами локальними та навпаки. Однак і ті, й інші одноставно інтерпретуються авторами у сфері теорії права в однаковому розумінні. Локальні норми – це правила, які встановлюються і діють у рамках окремих підприємств, організацій, установ, а також їх структурних підрозділів: виробничих одиниць, цехів, відділів, дільниць, бригад, ферм і т.д. У перекладі з латинської мови термін «локальний» означає місце, місцевий. Корпоративні обов'язки, як і правові обов'язки, текстально закріплені у відповідних нормативних документах, що мають системний характер. Поширеним прикладом такого документа, на думку більшості авторів, є статут громадської організації¹¹.

У свою чергу, сутність юридичного обов'язку найбільш повно розкривається через категорію «правова необхідність», яка забезпечується можливістю державного примусу. У цілому зміст юридичного обов'язку зводиться до вимоги необхідної, потрібної, корисної з точки зору держави поведінки суб'єкта¹².

Найчастіше юридичні обов'язки розглядаються в контексті правовідносин, що мають безпосереднє відношення до режиму законності та стану правопорядку в суспільстві, адже суб'єктивний юридичний обов'язок розуміється як вид і міра належної (або необхідної) поведінки суб'єкта права, що встановлені юридичними нормами для задоволення інтересів правомочної особи і забезпечуються державою¹³.

Таким чином, очевидно, що основною особливістю юридичного обов'язку, порівняно з іншими різновидами соціального обов'язку, є зв'язок з державою та можливістю гарантування і забезпечення його реалізації з її боку. Відповідно, юридичні обов'язки виступають найбільш ефективним засобом стимулювання та виконання суспільно корисної правомірної поведінки всіх учасників суспільних відносин.

Висновки. Отже, узагальнюючи, зазначимо, що під соціальним обов'язком розуміють суспільно визнану необхідність певної поведінки особи, своєрідну міру належного чи корисного, що об'єктивно зумовлена потребами існування і розвитку інших осіб, соціальних груп, націй, людства.

Соціальні обов'язки виникають разом із появою у людському суспільстві зародків моралі. На цьому етапі, звичайно, можна говорити лише про існування моральних обов'язків, котрі у подальшому трансформуються, набуваючи нових сутнісних проявів, з часом отримуючи й нормативне закріплення.

Враховуючи особливості появи, реалізації та способу гарантування окремих соціальних обов'язків, можна виокремити їх види, зокрема, моральні обов'язки, обов'язки релігійного характеру, корпоративні та юридичні обов'язки, котрі володіють як спільними, так і відмінними рисами. Так, безперечно, їх об'єднує спільне призначення, а саме – спрямованість на врегулювання поведінки членів суспільства та вироблення ними певних її зразків, котрі відповідають вимогам суб'єктів, що їх встановлюють. Проте способи, за допомогою яких вони впливають на зобов'язаних суб'єктів, суттєво відрізняються, так само як і можливості застосування різних засобів забезпечення виконання тих чи інших соціальних зобов'язань.

¹ Цицерон М.Т. Об обязанностях: Философские трактаты. Москва: Наука, 1993 Кн. 1 (репринт текста издания 1974 г.). URL: <http://ancientrome.ru/antlittr/t.htm?a=1423775001>

² Юрчак І.Р. Обов'язки особи: теоретико-правовий вимір: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2016. 185 с. С. 16.

³ Філософський енциклопедичний словник / за ред. В.І. Шинкарука та ін. Київ: Абрис, 2002. 751 с. С. 449.

⁴ Кабакова О.В. Конституционные обязанности граждан в России: эволюция правовой регламентации и практика реализации (теоретический и историко-правовой анализ): дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Краснодар, 2006. 240 с. С. 80.

⁵ Черновол О.П. Юридичні обов'язки людини і громадянина: теоретичні моделі правового забезпечення та реалізації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2019. 192 с. С. 26–27.

⁶ Кондратенко Д. Співвідношення особистого та суспільного в конфуціанській етиці. *Наукові записки ІІІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2007. Вип. 40. С. 576–587. С. 577–579.

⁷ Рождественська О.С. Самуель Пуфендорф та його вчення про обов'язки людини і громадянина. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2011. № 988. Вип. № 10. С. 85–88. С. 86 (Серія «Право»). DOI: 10.26565/2075-5457.

⁸ Акімова Л.Н., Гаврилук Р.І. Пороки як відображення аморальної складової моральної свідомості людини. *Наука і освіта*. 2016. № 7. С. 106–111. С. 107.

⁹ Коршунова І.В. Обязанность как правовая категория: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Абакан, 2004. 178 с. С. 36.

¹⁰ Луцький І.М. Втілення морально-етичних і релігійних норм у засадничих положеннях Конституції України. *Науково-інформаційний вісник «Право»*. 2012. № 6. С. 16–22. С. 19.

¹¹ Коршунова І.В. Обязанность как правовая категория: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Абакан, 2004. 178 с. С. 51.

¹² Хохлова Е.М. Субъективное право и юридическая обязанность в механизме правового регулирования: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Саратов, 2008. 169 с.

¹³ Карманюк О.П. Юридичні обов'язки і законність: теоретичні аспекти взаємодії. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2016. IV(16). І.: 95. С. 15–19. С. 15.

Резюме

Попович Т.П. Соціальні обов'язки: теоретико-правові аспекти.

Стаття присвячена дослідженню природи соціального обов'язку, його генезису та різновидам. Встановлено, що історично соціальні обов'язки виникли разом із появою у людському суспільстві зародків моралі та усвідомлення людьми відповідальності один перед одним у межах своєї спільноти. У подальшому, з розвитком людства і урізноманітненням соціальних взаємодій, інститут обов'язку модифікувався, набуваючи нових рис. Досліджено, що під соціальним обов'язком розуміють суспільно визнану необхідність певної поведінки особи, своєрідну міру належного чи корисного, що об'єктивно зумовлена потребами існування і розвитку інших осіб, соціальних груп, націй, людства.

Також у статті виокремлено особливості різновидів соціального обов'язку, таких як: моральні обов'язки, обов'язки релігійного характеру, корпоративні та юридичні обов'язки.

Ключові слова: обов'язок, соціальний обов'язок, моральний обов'язок, корпоративний обов'язок, релігійний обов'язок, юридичний обов'язок.

Резюме

Попович Т.П. Социальные обязанности: теоретико-правовые аспекты.

Статья посвящена исследованию природы социального долга, его генезиса и разновидностям. Установлено, что исторически социальные обязанности возникли вместе с появлением в человеческом обществе зародышей морали и осознанием людьми ответственности друг перед другом в рамках своего сообщества. В дальнейшем, с развитием человечества и разнообразием социальных взаимодействий, институт обязанности модифицировался, приобретая новые черты.

Доказано, что под социальным долгом понимают общественно признанную необходимость определенного поведения лица, своеобразную меру должного или полезного, объективно обусловленную потребностями существования и развития других лиц, социальных групп, наций, человечества.

Также в статье выделены особенности разновидностей социального долга, таких как: моральные обязанности, обязанности религиозного характера, корпоративные и юридические обязанности.

Ключевые слова: обязанность, социальный долг, моральный долг, корпоративный долг, религиозный долг, юридическая обязанность.

Summary

Tereziia Popovych. Social obligations: theoretical and legal aspects.

The article is devoted to the study of the nature of social obligation, its genesis and variants. It has been established that historically social obligations have arisen with the emergence of the beginnings of morality in human society and the awareness of human responsibility towards one another within their community. In the future, with the development of humanity and the diversity of social interactions, the institute of obligation was modified to take on new features. Thus, if in the early periods of existence of human society, it was impossible to speak about their belonging to the legal field, given the absence of any, at least minimal, fixation of this category at the normative level, then the development of law and legislation led to the emergence of legally binding obligations. It has been researched that social obligation means a socially recognized need for a certain behavior of a person, a kind of proper or useful, which is objectively conditioned by the needs of existence and development of other persons, social groups, nations, humanity.

The article also analyzes that, depending on the particular nature of the emergence of specific social obligations, the characteristics of the subject that establishes them, and defines the guarantees of its implementation, distinguish varieties of social obligation. Allocated moral obligations, religious obligations, corporate, professional, legal and other obligations. Moreover, the author considers it inappropriate to completely differentiate between these phenomena, since all of them, as embodiments of certain socially necessary behavior, are interconnected and can be considered as a logical continuation of each other.

In addition, it is emphasized that the substantive characteristic of a legal obligation as a special type of social obligation is a "legal necessity". The latter, on the one hand, indicates that the obligation exists and develops within the limits of the lawful and statutory conduct required by law. On the other hand, it expresses the content of the obligation and its inherent behavior. The "need" to disclose the obligation plays the same role that the "opportunity" plays in the concept of the rights and freedoms of the individual.

Key words: obligation, social obligation, moral obligation, corporate obligation, religious obligation, legal obligation.

DOI: 10.36695/2219-5521.1.2020.13

УДК 340.155.2:343.26

О.В. СОКАЛЬСЬКА

*Олена Володимирівна Сокальська, кандидат юридичних наук, доцент**

ORCID: 0000-0001-8737-0829

АНГЛІЙСЬКІ ТЮРЕМНІ ПРОЄКТИ: БІЛЛЬ ПРО КАТОРЖНІ РОБОТИ 1778 РОКУ ТА ПЕНІТЕНЦІАРНИЙ АКТ 1779 РОКУ

Постановка проблеми. Дослідження витоків формування пенітенціарних систем та концепту виправного покарання видається достатньо актуальним з огляду на триваючу реформу вітчизняної системи виконання покарань, пошук її зразкової моделі, дискусії щодо термінології (пенітенціарний vs кримінально-виконавчий), а також брак у вітчизняній історіографії досліджень з історії пенітенціаристики та контроверсійність думок у зарубіжній пенології щодо авторства Пенітенціарного акта 1779 року.

Формулювання мети статті. Метою даної розвідки є аналіз пам'яток англійського права: законопроекту про каторжні роботи 1778 р. та Пенітенціарного акта 1779 р., визначення передумов їх ухвалення, джерел та основних положень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Джерельною базою дослідження стали праці англійських тюрмознавців Б. Уебб, С. Уебб, Ш. Мак-Конвіла, Л. Тронесс, ґрунтовна розвідка витоків Пенітенціарного акта 1779 р. С. Деверо, законопроект про каторжні роботи 1778 р., текст якого узято з роботи Дж. Бентама *A View of the Hard Labour Bill*, та Пенітенціарний акт 1779 року.

Виклад основного матеріалу. Попри загальновідому жорстокість англійської системи покарань XVIII ст., слід зазначити, що в Англії у цей період боротьба зі злочинністю, фактично, обмежувалася висилкою засуджених за межі метрополії: «немає злочинця – немає проблеми». Смертна кара «боролася зі злочинністю» за таким же принципом. Але, незважаючи на те, що передбачалася вона більш ніж за 200 злочинів (від дрібної крадіжки до вбивства), судді у кінці XVIII ст., виносячи вироки, присуджували таких злочинців переважно до транспортації¹.

З початком війни Північно-Американських колоній за незалежність довелося шукати альтернативу транспортації. Розміщення засуджених до транспортації на кораблях (так званих плавучих тюрмах, або халках), було тимчасовим рішенням проблеми. Планувалося, що після припинення війни, транспортація буде

О.В. Сокальська, 2020

* *Olena Sokalska, Ph.D. in Law, Associate Professor*